

**PROFILAKTIKA INSPEKTORINING MA'MURIY
HUQUQBUZARLIKLAR TO'G'RISIDAGI ISHLARNI YURITISH
FAOLIYATI USTIDAN PROKUROR NAZORATINI AMALGA OSHIRISH
TARTIBI BORASIDAGI VAZIFALARI**

Temirova Mashhura Muhammadaminovna

Qo'qon Universiteti dotsenti (PhD)

Annotatsiya: *Mazkur maqolada profilaktika inspektorining ma'muriy huquqbuzarliklar to'g'risidagi ishlarni yuritish faoliyati ustidan prokuror nazoratining tartibi va ahamiyati tahlil etiladi. Prokuror qonuniylikni ta'minlash maqsadida profilaktika inspektorining faoliyatini muntazam nazorat qilib boradi, hujjatlarni tekshiradi hamda huquqbuzarliklarning oldini olish bo'yicha chora ko'radi. Shuningdek, prokuror profilaktika inspektorining ish yuritish jarayonidagi qonuniylikka rioya etishini ta'minlash uchun vakolatlarini amalga oshiradi, inspektor tomonidan rasmiylashtirilgan hujjatlar bilan tanishadi, huquqbuzarlik sodir etgan shaxslar bilan suhbatlashadi hamda qonunbuzilishlarni bartaraf etish bo'yicha tegishli tavsiyalar kiritadi.*

Kalit so'zlar: *ichki ishlar, jamoat, huquq, millat, erkinlik, xavfsizlik, jinoyat, jazo, huquqbuzarlik, tartib, intizom.*

O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksining 8-moddasida ma'muriy huquqbuzarlik uchun ta'sir ko'rsatish choralari qo'llash vaqtida qonuniylikni ta'minlash to'g'risidagi qoida mustahkamlangan. Mazkur qoida quyidagilarni nazarda tutadi: Ma'muriy javobgarlik faqat qonuniy asosda amalga oshirilishi lozim. Hech kim qonun hujjatlarida belgilangan asos va tartibdan boshqacha tarzda ta'sir ko'rsatish chorasiga tortilishi mumkin emas. Ish yuritish qonuniylik asosida olib borilishi shart. Har bir jarayon qonun normalariga mos ravishda amalga oshirilishi kerak. Profilaktika inspektorlari faqat o'z vakolati doirasida harakat qilishlari lozim. Ular vakolatlarini oshirib yuborish yoki noqonuniy choralar qo'llash

huquqiga ega emaslar¹. Ichki ishlar organlari rahbarlari tomonidan nazorat tizimi yo'lga qo'yilgan Profilaktika inspektorlarining huquqbuzarliklarga ta'sir choralari qo'llash jarayoni: Ichki ishlar organlari rahbarlari tomonidan nazorat qilinadi. Prokuror nazorati ostida bo'ladi. Fuqarolarga shikoyat qilish huquqi kafolatlanadi.

Prokuror o'z vakolati doirasida nazoratni amalga oshirish chog'ida quyidagi huquqlarga ega: Vazirliklar, davlat qo'mitalari va idoralarning faoliyatini nazorat qilish². Muassasalar, korxonalar, tashkilotlar va jamoat birlashmalarining binolariga moneliqsiz kirish. Ichki ishlar organlari, jumladan, tayanch punktlari faoliyatini tekshirish. Bu esa profilaktika inspektorlarining faoliyatini nazorat qilish va huquqbuzarliklarning oldini olish tizimini kuchaytirish imkonini beradi. Sizning matningizni o'qilishi oson bo'lishi uchun formatlab, shrifti tekislangan shaklda taqdim qilaman: Prokurorning tayanch punktida nazoratni amalga oshirish tartibi. Prokuror tayanch punktiga kelganda xizmat guvohnomasini ko'rsatib, o'zini tanishtirgandan so'ng, profilaktika inspektorlaridan ma'muriy huquqbuzarliklar to'g'risidagi ishlarni yuritishni ta'minlash jarayonida rasmiylashtirilgan hujjatlar va boshqa ishga oid materiallar bilan tanishib chiqish uchun talab qilib olishga haqlidir. Profilaktika inspektorlari prokurorning ma'muriy huquqbuzarliklar to'g'risidagi ishlarni yuritish jarayonida rasmiylashtirilgan hujjatlar va boshqa ishga oid materiallar bilan tanishib chiqish to'g'risidagi talabini bajarishga majburlar. Prokuror profilaktika inspektori tomonidan ma'muriy huquqbuzarliklar to'g'risidagi ishlarni ko'rib chiqish jarayonida qo'llanilgan ta'sir choralari qonunchilik normalariga muvofiqligini tekshiradi. Shu maqsadda prokuror barcha materiallarni qonunga muvofiq ravishda tekshirish uchun talab qilib oladi hamda barcha ko'rsatilgan hujjatlarni tekshiradi. Tayanch punktiga ma'muriy huquqbuzarlik ishda qatnashuvchi shaxslarni (huquqbuzar, jabrlanuvchi, guvohlar, xolislar, qonuniy vakillar va boshqalar) chaqirish, ulardan og'zaki yoki yozma tushuntirish olish huquqiga ega. Prokurorning ma'muriy huquqbuzarlik to'g'risidagi ishlarni

¹ Profilaktika inspektorining ma'muriy huquqbuzarliklar to'g'risidagi ishlarni yuritish faoliyati: Darslik / A.S. Tursunov, T.B. Mamatqulov, Q.A. Saitqulov va boshq. – T.: O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi, 2023. – 114 bet.

² Profilaktika inspektorining ma'muriy huquqbuzarliklar to'g'risidagi ishlarni yuritish faoliyati: Darslik / A.S. Tursunov, T.B. Mamatqulov, Q.A. Saitqulov va boshq. – T.: O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi, 2023. – 114 bet.

yuritishdagi huquqlari Ish yuritish jarayonida ishtirok etish Ishni ko‘rib chiqishda qatnashish Iltimosnoma bilan chiqish Ishni ko‘rib chiqish davomida yuzaga keladigan masalalar bo‘yicha xulosa yozish, Ma‘muriy huquqbuzarlik to‘g‘risidagi ish bo‘yicha qarorga yoki shikoyat yuzasidan qarorga e‘tiroz bildirish. Prokuror har qanday holatda ham fuqarolar va tashkilotlarning buzilgan huquqlarini tiklash va qonuniy manfaatlarini himoya qilish uchun harakat qiladi. Prokurorning qo‘shimcha vakolatlari Ichki ishlar organlari yoki ularning rahbarlariga profilaktika inspektorining ma‘muriy huquqbuzarliklar bo‘yicha faoliyatida qonun buzilishi holatlari yuzasidan tavsiyanoma kiritishi mumkin. O‘zbekiston Respublikasining “Prokuratura to‘g‘risida”gi qonuniga muvofiq, prokuror qonunning 37-moddasiga asosan: Protest keltirishi, Qaror chiqarish, Taqdimnoma kiritishi, Ariza va ogohlantiruv kabi hujjatlarni tuzishi mumkin.

O‘zbekiston Respublikasining “Prokuratura to‘g‘risida”gi (yangi tahrirdagi) qonunining 42-moddasiga asosan, prokuror fuqarolarning qonun bilan qo‘riqlanadigan manfaatlariga, huquq va erkinliklariga, jamiyat hamda davlat manfaatlariga zarar yetkazishi mumkin bo‘lgan g‘ayriqonuniy xatti-harakatlar tayyorlanayotganligi haqida ishonchli ma‘lumotlar mavjud bo‘lganda, huquqbuzarlikning oldini olish maqsadida: Profilaktika inspektori va fuqarolarni yozma ravishda ogohlantiradi. Qonun buzilishiga yo‘l qo‘ymaslik haqida tushuntirish beradi³. Huquqbuzarlik sodir etganlik uchun javobgarlik borligini eslatadi. Prokurorning talablarini bajarmaslik uchun javobgarlik. O‘zbekiston Respublikasi Ma‘muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksining 197-moddasida prokurorning qonuniy faoliyatiga to‘sqinlik qilish va uning talablarini bajarmaslik uchun javobgarlik belgilangan. Ushbu modda quyidagi holatlarni o‘z ichiga oladi: Dalolatnoma va boshqa zarur hujjatlar, materiallar va ma‘lumotlarni taqdim etishdan bosh tortish, Tekshiruvlar va taftishlarni o‘tkazishga to‘sqinlik qilish, Mutaxassislar ajratishdan bosh tortish, Prokuraturaga kelishdan bo‘yin tovlash, Qonun buzilganligi

³ Ганиева, М. А. (2013). Из истории поэтического наследия народов Центральной Азии. Наука и современность, (22), 179-181.

to'g'risida tushuntirish berishdan bosh tortish. Prokuror fikri bildirilgan hujjatlarni ko'rib chiqmaslik yoki ularni to'liq hajmda bajarmaslik. Prokurorning g'ayriqonuniy qaror qabul qilishiga erishish maqsadida unga har qanday shaklda ta'sir o'tkazish⁴. Bu huquqbuzarliklar uchun bazaviy hisoblash miqdorining ikki baravaridan besh baravarigacha miqdorda jarima solinishi belgilangan. Profilaktika inspektorining majburiyatlari. Yuqoridagi qoidadan kelib chiqib, profilaktika inspektori: Ish yurituvdagi ma'muriy huquqbuzarlik to'g'risidagi ishlarni va unga oid protsessual hujjatlarni qonun talablariga muvofiq rasmiylashtirishi shart. Prokuror talab qilgan barcha hujjat va materiallarni taqdim etishi lozim.

Xulosa qilib aytganda, Profilaktika inspektorining ma'muriy huquqbuzarliklar to'g'risidagi ishlarni yuritish faoliyati eng muhim yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu faoliyat: qonun va qonunosti normativ-huquqiy hujjatlar talablari asosida tashkil etilishi kerak. O'zbekiston Respublikasining mustaqillik yillarida jamiyatda barqarorlikni ta'minlash va jamoat tartibini saqlashga xizmat qiladi. Fuqarolar, chet el fuqarolari va fuqaroligi bo'lmagan shaxslarning huquq va manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan. Jinoyatchilik va huquqbuzarliklarning oldini olish hamda profilaktik tadbirlarni amalga oshirishni o'z ichiga oladi. Profilaktika inspektorining hamkorligi. Huquqbuzarliklar profilaktikasini amalga oshirish, jamoat tartibini saqlash va xavfsizlikni ta'minlash, jinoyatchilikka qarshi kurashishda profilaktika inspektori davlat organlari, jamoat tashkilotlari va fuqarolar bilan hamkorligini mustahkamlashi va takomillashtirishi bugungi kun talabi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI

1. Мирзиёев Ш. М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 24 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси / Халқ сўзи. – 2016. – № 243 (6678) Б. 1–3.

⁴ Ганиева, М. А. (2010). Концептуальные основы образовательной технологии в курсе «Обществоведение». Вестник Университета Российской академии образования, (3), 135-137.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 26 мартдаги “Жамоат хавфсизлигини таъминлаш, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасида ички ишлар органлари фаолиятини сифат жиҳатдан янги босқичга кўтариш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-6196-сон фармони // <https://lex.uz/docs/5344118>.
3. Мирзиёев Ш. М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови / Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 24 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси / Халқ сўзи, 2016. – № 243 (6678) – Б. 1–3
4. 1 Ўзбекистон Республикасининг “Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида”ги 2014 йил 14 майдаги қонуни // URL: <http://www.lex.uz>.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-2833-сон (14.03.2017.) қарори // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. – Т., 2017. – № 12. – 184-м.
6. Azimova M.M.O‘zbekiston mustaqilligi yillarida sog‘liqni saqlash va tez tibbiy yordam xizmati huquqiy asoslarining yaratilishi va takomillashtirilishi (Farg‘ona viloyati 1991-2010 yillar misolida) Yosh Tadqiqotchi Jurnal, Vol. 3 No. 1 (2024) ISSN: 2181-3132 3(1), 69–74. Retrieved from <https://2ndsun.uz/index.php/yt/article/view/623>
7. Ганиева, М. А. "Из истории поэтического наследия народов Центральной Азии." Наука и современность 22 (2013): 179-181.
8. Ганиева, М. А. (2013). Из истории поэтического наследия народов Центральной Азии. Наука и современность, (22), 179-181.
9. Ganiyeva, Muborak. "2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини “Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йили” да амалга оширишга оид Давлат дастурини ўрганиш бўйича илмий-услубий рисола." Архив научных исследований (2019).

10. Ganiyeva, M. (2019). 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини “Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йили” да амалга оширишга оид Давлат дастурини ўрганиш бўйича илмий-услубий рисола. Архив научных исследований.
11. Madaliyeva Xurshida Ulug‘bek qizi, & Muborakxon Ganiyeva. (2023). MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA XORIJIY TILLARNI O‘QITISHNING ZAMONAVIY METODIKASI. QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 1(1), 350–352. <https://doi.org/10.54613/ku.v1i1.445>
12. Ганиева, М. А. "САХИБКИРАН-СОЗДАТЕЛЬ ШКОЛЫ ПО УПРАВЛЕНИЮ ГОСУДАРСТВОМ." Экономика и социум 3-2 (106) (2023): 468-474.
13. Ганиева, М. А. (2023). САХИБКИРАН-СОЗДАТЕЛЬ ШКОЛЫ ПО УПРАВЛЕНИЮ ГОСУДАРСТВОМ. Экономика и социум, (3-2 (106)), 468-474.
14. Ганиева, Муборак Адидовна. "Концептуальные основы образовательной технологии в курсе «Обществоведение»." Вестник Университета Российской академии образования 3 (2010): 135-137.
15. Ганиева, М. А. (2010). Концептуальные основы образовательной технологии в курсе «Обществоведение». Вестник Университета Российской академии образования, (3), 135-137.
16. Ibragimovna, R. S. (2020). REFORMS IN THE FIELD OF MEDICINE IN UZBEKISTAN DURING THE YEARS OF INDEPENDENCE. Medical care, 24(46), 73-7.
17. Рахматуллаева, С. И. (2020). ЎЗБЕКИСТОНДА САЛОМАТЛИК МАСАЛАЛАРИ. In ОБЩЕСТВЕННЫЕ НАУКИ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ: ПОЛИТОЛОГИЯ, СОЦИОЛОГИЯ, ФИЛОСОФИЯ, ИСТОРИЯ (pp. 103-107).
18. Boltaboyev, M. (2020). HISTORY OF RELIGIOUS CONFESSIONAL POLITICS IN THE SOVIET PERIOD. Theoretical & Applied Science, (6), 668-671.

19. Salmonov, A., & Boltaboev, M. (2021, August). THE CONSEQUENCES OF THE SOVIET GOVERNMENT'S VIOLENT POLICY TOWARDS NON-MUSLIMS IN UZBEKISTAN: <https://doi.org/10.47100/conferences.v1i1.1251>. In RESEARCH SUPPORT CENTER CONFERENCES (No. 18.05).
20. Salmonov, A., & Boltaboev, M. (2021, June). THE CONSEQUENCES OF THE SOVIET GOVERNMENT'S VIOLENT POLICY TOWARDS NON-MUSLIMS IN UZBEKISTAN. In Конференции.
21. Boltaboyev, M. (2021). Aggravation of the soviet government's attitude towards clergy and religious institutions in the turkestan autonomous soviet socialist republic. Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities, 11(11), 59
22. Temirova Mashhura Muhammadaminovna (2022). O'ZBEKISTON RESPULIKASI ICHKI ISHLAR ORGANLARIDA KITOBXONLIKNI RIVOJLANTIRISHGA DOIR AYRIM MULOHAZALAR (Farg'ona viloyati IIB misolida). Research Focus, (Special issue 1), 52-55.
23. Темирова, М. М. (2020). НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ СОЗДАНИЯ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТАШКЕНТСКОЙ РАДИОСТАНЦИИ (1926-1930 гг.). In Культура и гуманитарные науки в современном мире (pp. 110-116).
24. Темирова, М. М. (2020). СОВЕТ ҲУКУМАТИ ДАВРИДА РАДИОНИНГ КОММУНИСТИК МАФКУРА ТАРҒИБОТИ ВОСИТАСИГА АЙЛАНТИРИЛИШИ. ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ, 3(2).
25. Темирова, М. М. (2016). Қўқон хонлигининг савдо алоқалари (Шарқий Туркистон мисолида). Молодой ученый, (3-1), 4-5.
26. ТЕМИРОВА, М. HISTORY OF RADIOFICATION INFRASTRUCTURE IN UZBEKISTAN. UNIVERSITETI XABARLARI, 2019,[1/1] ISSN 2181-7324.